

Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу
Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)
Київський університет імені Бориса Грінченка

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС: МОВА МИСТЕЦТВ І МИСТЕЦТВО МОВИ

МАТЕРІАЛИ V щорічної Міжнародної наукової конференції

 4–5 квітня 2014 року
м. Київ

Міністерство освіти і науки України

Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу

Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС: МОВА МИСТЕЦТВ І МИСТЕЦТВО МОВИ

Матеріали V щорічної
Міжнародної наукової конференції

4–5 квітня 2014 року
м. Київ

Київ – 2014

УДК 82.0(100)(082)

ББК 84(0)я43

Л64

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Протокол № 3 від 27.03.2014 р.)

Редколегія:

Бондарева О.Є. – доктор філологічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка (*голова*); **Борисенко К.Г.** – кандидат філологічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка; **Васьків М.С.** – доктор філологічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка; **Волошук Л.В.** – кандидат філологічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка; **Єременко О.В.** – доктор філологічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка (*заступник голови*); **Євтушенко С.О.** – кандидат філологічних наук, Київський університет імені Бориса Грінченка (*видавничий редактор*); **Ільїнська Н.І.** – доктор філологічних наук, професор, Херсонський державний університет; **Кудряшова О.В.** – кандидат філологічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка; **Кузьменко В.І.** – доктор філологічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка; **Мережинська Г.Ю.** – доктор філологічних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; **Буніятова І.Р.** – доктор філологічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка; **Поліщук Я.О.** – доктор філологічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка; **Сінченко О.Д.** – кандидат філологічних наук, Київський університет імені Бориса Грінченка; **Ткаченко А.О.** – доктор філологічних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Літературний процес: мова мистецтв і мистецтво мови : матер.
Л64 V щоріч. Міжнарод. наук. конф., 4–5 квіт. 2014 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, Департ. освіти і науки, молоді та спорту викон. орг. Київ. міськ. ради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка ; редкол.: О.Є. Бондарева, О.В. Єременко, І.Р. Буніятова, С.О. Євтушенко та ін. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – 328 с.

УДК 82.0(100)(082)

ББК 84(0)я43

© Автори публікацій, 2014

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014

Тищук Д.С. Денотативне значення слова-основи як компонент структури асоціоніма	255
Цепкало Т.О. Архетипний образ місяця в поезіях П. Карманського та В. Свідзинського	263
Цокол О.О. Рецептивне поле сучасної драми у критиці та літературознавстві	272
Червинский Г. Из Львова в Северную Африку. Анализ репортажной прозы Т.М. Нитгмана	279
Штейнбук Ф.М. Конвергенція топосу чутливості у творах сучасної світової літератури	291
Шульган В.В. Pluralia tantum поетичного ідіостилю І.Я. Франка	301
Шулькова К.І. Від «Братів Гарді» до «Чорного кошеняти»: феномен серійності в сучасному дитячому детективі	307
Ярошенко Р.В. Вплив художньої літератури на свідомість читача середньої та вищої школи	316
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	321

Наукове видання

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС: МОВА МИСТЕЦТВ І МИСТЕЦТВО МОВИ

Матеріали V щорічної
Міжнародної наукової конференції
4–5 квітня 2014 року
м. Київ

За зміст поданих матеріалів відповідають автори.

Видання підготовлене до друку в НМЦ видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувач НМЦ видавничої діяльності,
директор видавництва *М.М. Прядко*
Головний редактор *А.М. Даниленко*
Редактори: *Л.В. Потравка, Н.І. Гетьман, Л.Ю. Столітня*
Дизайнер *Т.В. Нестерова*
Технічний редактор *Т.М. Піхота*
Верстальник *О.Д. Ткаченко*

Поліграфічна група: *А.А. Богадельна, Д.Я. Ярошенко,
О.М. Дзень, Г.О. Бочарник, В.В. Василенко*

УДК 82-9

Р.В. Ярошенко**ВПЛИВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА СВІДОМІСТЬ
ЧИТАЧА СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ШКОЛИ**

У статті проаналізовано роль видавничої продукції у житті та свідомості людини. Автор продемонстрував на конкретних прикладах вплив художньої літератури на свідомість читача середньої та вищої школи. Тему розглянуто в контексті літературознавства, педагогіки та соціальних комунікацій.

Ключові слова: література, свідомість, вплив, читач середньої та вищої школи.

Формування та розвиток сучасного читача в середній та вищій школі достатньо узалежнений від книжкового ринку, який являє собою різнобарвну палітру вибору видавничої продукції. Лише залишаються запитання: які кольори цієї гами, до чого вони мотивують? Тому проблематика формування попиту та впливу книжкової продукції на свідомість сучасного читача середньої та вищої школи і стала темою та актуальною причиною даного дослідження.

Вибудовуючи власну інфраструктуру, книжковий ринок переповнив свої лави цілою низкою перекладів зарубіжних творів, які й сколихнули засадничу базу українського книговидавничого бізнесу. Серед російських авторів найпопулярнішими є: Б. Акунін, Д. Донцова, С. та М. Дяченки, А. Курков, О. Мариніна, В. Суворов, В. Шитов. Українська художня література є основним асортиментом лише у кількох книгарнях України: «Сучасна українська книга» (м. Івано-Франківськ), «Ятка української книжки» (м. Дніпропетровськ), «Українська книга», «Букініст» (м. Чернівці), «Ятка Костянтина Родика» та «Ятка Володимира Яворського» у «Світі книги» (м. Київ). Це й стало основою для занепаду української книги як такої, про що у своїх наукових дослідженнях докладно писали Ірина Копистинська [5–8], Микола Тимошик [11] та ін. «У радянські часи читач змушений був купувати лише те, що пропонували йому видавництва, політику яких у свою чергу, диктували партійно-ідеологічні органи “згори”. Книга несла в собі

передусім “виховний”, “ідеологічний” заряд, а не “пізнавальний”, “споживацький”, як це прийнято розуміти у західному світі» [11, 22].

Проте це лише економічна сторона занепаду української книги. Окрім нього присутній деморалізуючий фактор, що викликає інстинктивні порухи підсвідомості та провокує до певних дій. М. Князева стверджує: *«Досвід духовного орієнтування і морального опору – ось, що треба виробити і чому треба навчити...» [3, 101].* А тому мораль, духовність, освіченість, поведінка – одні з основних факторів побудови здорової держави. На всі ці три фактори достатньо впливає виховання, освіта та саморозвиток – певна автоінтеграція у сучасному суспільстві. Однією із складових освіти та саморозвитку є книжкова продукція та й загалом вся література, яка посідає, на жаль, не найперше місце на порядку денному сучасного школяра чи студента, проте й не останнє.

Якщо реципієнт, а в цьому разі студент середньої та вищої школи, прагне до самореалізації та самоосвіти, він стикається із тим, що переважно цікаво його віковій категорії. Але й не тільки! Саме прагнення до реалізації своєї особистості у колі друзів чи знайомих вимагає глибших та недоступних знань, які ще не освоїли однолітки. Цей потяг має під собою кілька складових, зокрема: бажання похизуватись знаннями, «володіти етикеткою» модного бренду, дати відповіді на власні невирішені запитання, поглиблювати свої внутрішні підсвідомі фантазії, бажання чи інтереси. Ці складові не є вичерпною базою мотивів для читання літератури, яка не відповідає віковим категоріям студентів.

Самі лейтмотиви такого потягу не містять негативного забарвлення, оскільки сприяють саморозвитку особистості, проте існує кардинальна різниця у факторі та тематиці зацікавлення. У даному контексті має місце не лише саме зацікавлення студента певною літературою, а й книжкова продукція чи електронні ресурси, які несуть під гарною обкладинкою жахливий деморалізуючий зміст, наслідки якого викоринити непросто.

Існує принципова різниця між переглядом фільму та читанням книги. Під час перегляду кінофільму, який містить жахливий маніакальний чи загалом деморалізуючий характер, студент переживає цей момент зараз і одразу. Його свідомість на даному етапі лише синтезує те, що бачить, і виводить відповідну реакцію на те, що вже придумав режисер. А під час читання художньої книги свідомість людини генерує свої власні ідеї, фантазії, стилі, образи – кінострічка «Сам собі

режисер». Відповідно, що пригадування певних образів, героїв, дій, породжених власною уявою, спричинить безпосередній вплив на підсвідомість, що й стане рушійним чинником до подальшого формування особистості. Тому є принципова різниця у тому, що накопичує в собі підсвідомість, на яких фантазіях будується мораль та етика ще несформованої особистості – майбутнього нашої держави.

Розглядаючи мотив «володіння етикеткою» модного бренду, необхідно навести приклад роману англійської письменниці Е.Л. Джеймс «П'ятдесят відтінків сірого» ("Fifty Shades of Grey"), який у 2011 р. заповнив книжковий та електронний світовий ринок. Вплив цього твору на свідомість студента середньої школи мав неабияке значення, про що свідчать самі ж студенти, їхні електронні пости та блоги. Роман має своє жанрове призначення, яке й повинен виконувати, проте в руках підлітка він перетворюється на деморалізацію свідомості. Прикладом цієї ж тематики послуговує безліч сучасних книг еротичного характеру, які входять до числа найбажаніших: Домініка Орі «Історія О» ("Histoire d'O"), Шайлі Блек «Порочні узи» ("Wicked Ties"), Сильвії Дей «Оголена для тебе» ("Bared to you"), Люсінди Керрінгтон «Дев'яносто днів Женеєви» ("The Ninety Days of Genevieve") та ін.

Переживаючи у своїй фантазії грандіозні ідеї, породжені прочитаним твором, студенти середньої (в особливий спосіб) та вищої школи підсвідомо намагаються вилити пережитки своєї фантазії в життя, що й породжує викривлене бачення реальності та здорового глузду людини. У цьому аспекті слушно зазначив Я. Коменський, який хотів трансформувати звичайну школу в школу людяності, а В. Сухомлинський – у майстерню радості, І. Ферне – у школу серйозних справ і творчості, школу розваг та ігор. Проблематика гуманізації школи й відносин між вчителем і учнем є активною у наш час, а саме це й могло б сприяти моральним настановам, що дали б свій продуктивний результат. Цю проблематику у своїх наукових працях розглядали: Б. Неменський, Л. Буєва, Є. Євладова, Ш. Амонашвілі, Ю. Мальований, Л. Кондрашова та ін.

До згубного впливу на свідомість сучасного читача середньої та вищої школи також призводить читання видавничої продукції жорстокого та насильницького характеру. На сучасному етапі лідирують серед студентських кіл книги Карлоса Бальмасада «Кулінарна книга канібала» ("Manual del cannibal") та детективний роман Джеффа Ліндсея «Чатуючий демон Декстера» ("Darkly Dreaming Dexter").

Книги такого характеру видозмінюють у свідомості людини поняття реального та глибоко в підсвідомості колись відіграють свою роль, але вже в реальному житті чи вподобаннях. *«...Демонстрація жахів і насильства призводить до кризи співчуття: багато разів переступивши межу сприйняття, людина втрачає природну співчутливість, у неї закладається тотальна байдужість до зла. Нам показують нескінченну кількість видів, які схожі на галюцинації шизофреніків, примушують переживати стан, властивий хворій уяві»* [10].

Запобігаючи таким випадкам, науковці рекомендують учителям та викладачам проводити навчально-виховні процеси, які б детально роз'яснювали вибір, значення та вплив читання літератури у ще несформованому віці. Даному аспекту присвячена праця Л. Кондрашової «Гуманізація навчально-виховного процесу школи: історія, теорія, пошуки» [4], де фахівець вважає, що слід максимально вводити до навчально-виховного процесу людські критерії, перш за все моральність, духовність та красу, виховуючи тим самим у студентів любов до прекрасного [12].

Підсумовуючи вищесказане, необхідно зазначити, що ця проблематика впливу художньої літератури на свідомість читача середньої та вищої школи не є ґрунтовно вивченою на сучасному етапі та потребує подальшого аналізу. Отож, духовність та моральність кожного зокрема – це духовність цілої нації, як зазначає С. Гончаренко: *«Людина духовна в тій мірі, в якій вона задумується над цими питаннями і прагне дістати на них відповідь. Втрата духовності рівнозначна втраті людяності»* [1].

ДЖЕРЕЛА

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Калашникова Л. Пресса и проблемы культурного наследия / Л. Калашникова // Вестник Московського університета. – 1999. – № 4.
3. Князева М. «Черная культура» и светлый человек / М. Князева // Педагогика. – 2011. – № 3. – С. 97–101.
4. Кондрашова Л. Гуманізація навчально-виховного процесу школи : історія, теорія, пошуки [Електронний ресурс] / Л. Кондрашова // Гуманізація навчально-виховного процесу. – Режим доступу : http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_collection_of_scientific_labours

5. Копистинська І. Книжкові розкладки сьогодні : тематичний аспект / Ірина Копистинська // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – Вип. 11. – С. 18–21. – (Журналістика).
6. Копистинська І. Літературний процес як основа художнього книговидання / Ірина Копистинська // Науковий вісник Чернівецьк. ун-ту. – Чернівці, 2004. – Вип. 214–215. – С. 38–42. – (Слов'янська філологія).
7. Копистинська І. Тенденції сучасного вітчизняного книговидання : організаційний, тематичний та рекламно-промоційний аспекти (1991–2003 рр.) / Ірина Копистинська. – К., 2004. – 202 с.
8. Копистинська І. Тенденції формування сучасного українського книжкового ринку / Ірина Копистинська // Наукові записки Ін-ту журналістики. – К., 2002. – Т. 8. – С. 121–127.
9. Кримський С. Запити філософських смислів / С. Кримський. – К. : ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
10. Сухорукова А. Вплив ЗМІ на формування духовності особистості та суспільства [Електронний ресурс] / А. Сухорукова. – Режим доступу : http://librar.org.ua/sections_load.php?s=philosophy_psychology&id=91&start=4
11. Тимошик М. Розробка видавничої програми / Микола Тимошик // Друкарство. – 2001. – № 2. – С. 22–24.
12. Формування високих естетичних вподобань на уроках літератури [Електронний ресурс] // Педагогіка. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14685>.

В статье проанализирована роль издательской продукции в жизни и сознании человека. Автор продемонстрировал на конкретных примерах влияние художественной литературы на сознание читателя средней и высшей школы. Тема рассмотрена в контексте литературоведения, педагогики и социальных коммуникаций.

Ключевые слова: литература, сознание, влияние, читатель средней и высшей школы.

The article analyzes the role of publishing products in the life and mind of a person. It shows influence of literature on the minds of readers of secondary and high school with the help of specific examples. This research topic is presented in the context of literature, pedagogy and social communications.

Key words: literature, consciousness, influence, reader of secondary and high school.

Сардарян Каринна Гамлетівна – доцент кафедри української філології Маріупольського державного університету, докторант кафедри української та світової літератури Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, кандидат філологічних наук.

Сердюк Олена Костянтинівна – старший вчитель Бердянської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 20 Бердянської міської ради Запорізької області.

Сізова Ксенія Леонідівна – професор кафедри філології та видавничої справи Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, доктор філологічних наук, професор.

Стародубцева Любов Олександрівна – аспірантка кафедри української філології та методик викладання, завідувач відділом ліцензування та акредитації Кримського гуманітарного університету.

Тищук Дар'я Сергіївна – аспірантка кафедри теорії літератури і компаративістики Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ценкало Тетяна Олександрівна – аспірантка кафедри української літератури Херсонського державного університету.

Цокол Олена Олександрівна – керівник інформаційного центру, прес-секретар Київського палацу дітей та юнацтва, аспірантка кафедри української літератури, компаративістики і соціальних комунікацій Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Червинський Єжегож – старший викладач кафедри філологічних досліджень «Схід – Захід» Білостоцького університету, кандидат філологічних наук.

Штейнбук Фелікс Маратович – директор Інституту філології, історії та мистецтв Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет», завідувач кафедри російської мови, теорії та історії літератури, доктор філологічних наук.

Шульган Віра Володимирівна – аспірантка Російського університету дружби народів.

Шулькова Катерина Ігорівна – аспірантка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури Інституту філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету.

Ярошенко Роман Васильович – доцент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук.

Наукове видання

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС: МОВА МИСТЕЦТВ І МИСТЕЦТВО МОВИ

Матеріали V щорічної
Міжнародної наукової конференції
4–5 квітня 2014 року
м. Київ

За зміст поданих матеріалів відповідають автори.

Видання підготовлене до друку в НМЦ видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувач НМЦ видавничої діяльності,
директор видавництва *М.М. Прядко*
Головний редактор *А.М. Даниленко*
Редактори: *Л.В. Потравка, Н.І. Гетьман, Л.Ю. Столітня*
Дизайнер *Т.В. Нестерова*
Технічний редактор *Т.М. Піхота*
Верстальник *О.Д. Ткаченко*

Поліграфічна група: *А.А. Богадельна, Д.Я. Ярошенко,*
О.М. Дзень, Г.О. Бочарник, В.В. Василенко